

Hvilke historier og hvordan? – Hiv/aids i danske arkiver og biblioteker

Af Tobias de Fønss Wung-Sung

Tobias de Fønss Wung-Sung, postdoc, Center for køn, seksualitet og forskellighed, Københavns Universitet
ORCID: 0000-0002-4831-854X

For en historiker – eller forsker i de humanistiske og samfundsvidenskabelige discipliner – er hiv/aids ikke kun en virus og diagnose i medicinsk forstand. Paula A. Treichler viser i *How to Have Theory in an Epidemic* (1999), at hiv/aids også er et kulturelt, politisk og aktivistisk felt, som historikeren med forskellige kilder kan undersøge i samtidens kontekster. Det kunne være de sociale og affektive konsekvenser for personerne, der levede med og døde af det. Det kunne være de kulturelle forståelser af hiv/aids, og hvordan disse udviklede og forandrede sig.

Inspireret af hvordan Rebecca Coleman "follows the material – to see where it goes and what it does" (Coleman 2019), diskuterer dette essay en kildeindsamling, som er ved først at prøve at 'følge hiv/aids' i det danske samfund for at se, hvor 'det gik hen' og siden søge i danske arkiver og biblioteker efter, 'hvad det gjorde.' Men denne opgave har ført til nogle metodiske overvejelser om disse kilders tilgængelighed samt arkiver og bibliotekers opbygning.

På den ene side indeholder bare en enkelt af de relevante arkivsamlinger alene langt mere materiale, end noget forskningsprojekt kan bearbejde. På den anden side er andet materiale godt gemt eller helt usynligt, hvilket forhindrer forskningen i at indfange det, som er målet her, og som Matt Cook beskriver som "a nuanced and complex story – allowing us to challenge sweeping

or oversimplified cultural memories of the time." (Cook 2017, 55)

Disse metodiske overvejelser, som ikke kun er relevante for hiv/aids-historisk forskning, belyser dette essay ved at spørge: Hvad kendetegner forskellige danske arkiver og bibliotekers samlinger om hiv/aids, og hvad indeholder samlingerne konkret? Hvordan påvirker samlingerne potentielt hvilke historier, det er muligt at skrive om hiv/aids, og hvad kan man gøre ved det?

For at underbygge essayets argumenter bliver der undervejs diskuteret og refereret til en mængde kildemateriale i danske arkiver og biblioteker. Dette kan også bruges som inspiration til forskellige vinkler på danske hiv/aids-historier, men det lokaliserede hiv/aids-kildemateriale bør ikke anses som en decideret kildeoversigt.

Arkiver og historie

En historiker har brug for adgang til kilder for at kunne skrive sine historier om fortiden. I løbet af deres uddannelse har de lært, at arkivinstitutionerne er det sted, hvor de kan søge efter og finde troværdige informationer, som kan gøre fortiden så levende og tydelig som muligt.

De fleste historikere i dag har dog ikke ambitioner om at kunne dokumentere fortidens fuldstændighed præcis, som den var. De afgrænser i

stedet deres fokus ved hjælp af specifikke forskningsspørgsmål og teoretiske indsigter og overvejelser. Alligevel risikerer historiedisciplinens positivistiske ophav at skabe en forståelse af arkiver som en slags 'vinduer til fortiden' og historien som noget, der kan blive fundet eller opdaget ved at studere indholdet af arkivets opbevarede arkivkasser.

Men man kan også betragte arkiver og deres samlinger på en anden måde. Francis X. Blouin spørger, om arkiver ikke allerede er produkter af kulturelle dynamikker og interaktioner, som udtrykker magt og ressourcer (Blouin 2004, 297), og Maryanne Dever opfordrer til at forstå arkiver som "sites of power and privileges" (Dever 2017, 1). Brugeren bør ikke opfatte arkivet som et neutralt sted, hvor historier venter på at blive opdaget, men i stedet se det som et produkt, der er skabt ud fra visse samfundsgruppers behov og interesser.

Dette betyder, at historikeren bør spørge kritisk til, hvad der rent faktisk er (og ikke er) i arkivet: Hvilket materiale og hvilke stemmer er repræsenteret, og hvor tilgængelige er disse – også på et praktisk plan? Disse repræsentations- og tilgængelighedsforhold vil påvirke, hvilke historier det bliver muligt for historikeren at skrive.

I den akademiske histories humanistiske nabodiscipliner generelt – og i kønsforskningen mere specifikt – er forskere vant til at tænke kritisk over arkiver, specielt i kølvandet på den såkaldte historiske vending eller 'The Archival Turn,' som for eksempel Kate Eichhorn (2013) har beskrevet. Litteratur- og kønsforskeren, Ann Cvetkovich, tvivler endda på, at etablerede arkivinstitutioner er i stand til at kunne levere kilder, som kan bruges til en kønsforskners forskningsfelt, og foreslår, at forskeren selv skaber "a radical archive of emotion, in order to document intimacy, sexuality, love and activism" (Cvetkovich 2003, 110).

Historikeren Sara Edenheim har til gengæld påpeget, at institutionelle arkiver ikke nødvendigvis er så ufølsomme, som Cvetkovich foreslår. Edenheim udfordrer, at historikere altid er nødt til at samle deres egne arkiver for at "compensate for institutional neglect." (Edenheim 2013, 50). Hun foreslår at forstå arkivernes samlinger som et udtryk for – og bruge dem som – en påmindelse

af, at de netop er hierarkiske, hegemoniske og heteroseksistiske.

Edenheim, Cvetkovich, Dever og Blouins betragtninger kan bruges til at opnå en anden forståelse af de kilder til hiv/aids-historier, som kan findes i danske arkiver og biblioteker. Ved at forholde sig til de forskellige samlingers tilgængelighed, repræsentation og tilvejebringelse kommer et hierarki skabt på denne baggrund til at stå frem.

Hiv/aids i danske arkiver og biblioteker

Som nævnt er nogle af de hiv/aids-relevante samlinger meget store. Folketingets arkiv¹ indeholder for eksempel hundredvis af digitaliserede kilder om hiv/aids, og det nyligt digitaliserede danske avisarkiv² indeholder tusindvis.

De store organisationer, som var involverede i oplysnings- og støttearbejdet fx Landsforeningen for bøsser og lesbiske, LBL, (i dag LGBT+ Danmark) og StopAids-kampagnen, har deponeret store samlinger til Danmarks største arkivinstitution, Rigsarkivet.³ Her findes også Sundhedsstyrelsens AIDS-Sekretariats arkiv samt flere andre relevante arkiver og samlinger, som Seidelin et al. (2023) specifikt gennemgår andetsteds i dette temanummer.

Det betyder, at kilder til politiske eller mediediskursive historier samt aktivistiske historier fra et bøsse-lesbisk perspektiv er relativt nemt tilgængelige. Denne situation bliver også afspejlet i de få historiske udgivelser om hiv/aids i Danmark, der eksisterer på nuværende tidspunkt. (Albæk 1992; Vallgård 2009, Fouchard et al. 2009; Hansen et al. 2020)

Men når man 'følger hiv/aids' i det danske samfund for eksempel ved hjælp af sundhedsvæsenets smitteopgørelser eller den samtidige presse, er det tydeligt, at hiv/aids også påvirkede og blev forbundet med andre grupper i samfundet – især stofbrugere, sexarbejdere, blødere og racialiserede personer. Samtidig var hiv/aids ikke kun et tema i landspolitik eller de landsdækkende dagblade; det var også et tema lokalt og i hverdagslivet.

Kilder til belysning af disse perspektiver er mindre lettilgængelige og i nogle tilfælde slet ikke. En bevidsthed og overvejelse af dette bør indgå i planlægningen af kildeindsamlingen, hvis ikke forskningen ukritisk skal gentage, hvad især den erindringskulturelle bearbejdning af hiv/aids-historien er blevet kritiseret for.

Jih-Fei Cheng og Dirk Gindt har begge påpeget, at populæræstetiske fremstillinger af hiv/aids-historien kommer til at videreføre eksisterende magtstrukturer i samfundet, hvor nogle gruppers synlighed sker på bekostning af andres usynlighed, især når det gælder trans- og racialiserede personer samt kvinders repræsentation (Cheng 2016; Gindt 2018). Disse spørgsmål om inklusion og fravær gør det nødvendigt at reflektere over, hvad nem adgang til nogle kilder (og svær adgang til andre) gør for historien.

De mest tilgængelige: Folketingets og mediernes arkiver

De mest tilgængelige af alle hiv/aids-kilder findes i Folketingets onlinearkiv, Folketingstidende.dk. Arkivet er gratis og registreringsfrit at bruge samt downloade fra, og det indeholder kilder som transskriberinger af folketingsdebatter, lov- og beslutningsforslag, redegørelser samt spørgsmål og svar fra Folketingssalen. Arkivet er søgbart, og en simpel søgning efter 'Aids' giver 36 resultater, når man filtrerer efter titel eller resumé, og over 300, når man filtrerer efter tekstindhold.

Alt afhængigt af hvilke dokumenter, der er tale om, indeholder hvert søgeresultat et antal PDF-formaterede sider. Lovforslag og folketingsspørgsmål fylder ofte kun en enkelt eller to sider, men debattransskriberinger kan være meget lange.

Dokumenterne opfylder til fulde de kriterier, som historikeren er uddannet til at kræve af sine kilder. De er bevaret i deres helhed og kontekst. De er nøjagtigt dateret og indeholder informationer om modtager og afsender. De kan placeres i kategorier, som er nemme at sammenligne, hvis historikeren for eksempel ønsker indsigt i forandringer over en længere periode. Med minimal kildeindsamlingsindsats kan man let få indsigt i,

hvad der blev sagt og gjort i forhold til hiv/aids i det danske Folketing.

Mediearkivet er næsten lige så komplet og tilgængeligt som Folketingets arkiv. Det er også online, men på grund af ophavsrettigheder er det kun tilgængeligt fra Det Kgl. Biblioteks stationære computere. Desuden er de to store landsdækkende aviser, Politiken og Ekstra Bladet, samt en del lokalaviser ikke en del af det.

Arkivet er særdeles omfangsrigt og søgbart. Søgeordene 'hiv+aids' giver 49.626 resultater. På samme måde som i Folketingets arkiv kan man filtrere resultaterne efter fx dato, tidsskrift eller udgivelsessted, og siderne kan downloades i PDF-format. Arkivet kan desuden digitalt bearbejde søgeresultaterne til forskellige grafer og tabeller, hvilket kan være en hjælp til overblik over det store materiale.

Men mediearkivet har også potentiale til fuldstændig at dominere et hiv/aids-historisk projekt. Det ville tage enkelt forsker omkring fire år at gennemgå alle artiklerne, hvis de kunne nå at læse og bearbejde i gennemsnit 50 artikler om dagen på alle årets arbejdsdage.

Rigsarkivets synlige og usynlige hiv/aids-kilder

Rigsarkivet opbevarer flere samlinger, som indeholder kilder til mulige historier om hiv/aids. Nogle af samlingerne kræver adgangstilladelse fra rigsarkivaren, som skal søges og opnås på forhånd. Det er ikke muligt at se i registraturen, hvilke samlinger kræver tilladelse, men ved forsøg på bestilling via arkivets hjemmeside kommer der efterfølgende besked om dette på e-mail. Sagsbehandlingstiden kan variere meget, og det er nødvendigt med dokumentation for formålet med ansøgningen. Disse omstændigheder gør Rigsarkivets kilder mindre tilgængelige end Folketinget og mediernes.

Den største relevante samling på Rigsarkivet er arkivet fra Sundhedsstyrelsens AIDS-sekretariat, som indeholder 94 pakker. Pakkerne fremgår kun nummereret i registraturen, hvilket ikke giver nogen information om, hvad de indeholder. Derfor skal man først bestille den pakke, der hedder

'Sundhedsstyrelsen: Journal, AIDS-sekretariatet (1988-1992),' som indeholder en oversigt over, hvilke numre korresponderer med hvilke pakker.⁴

LBL's samling, som også findes på Rigsarkivet, er derimod registreret anderledes. De 15 relevante arkivposter er navngivet i registraturen og kan nemt søges frem. Det er desuden muligt at få adgang til en endnu mere detaljeret registrering gennem LGBT+ Biblioteket i København,⁵ som frivillige aktivister udarbejdede, inden arkivet blev overleveret til Rigsarkivet (Edelberg 2015).

StopAids-kampagnens arkiv, som også er blevet samlet og organiseret af frivillige i AIDS-Fondet, er netop afleveret til Rigsarkivet. StopAids-arkivet, der belyser bøsseernes hiv/aids-kampagne, tæller 34 arkivkasser og er ligeledes systematisk indekseret.

Disse tre samlinger er Rigsarkivets primære kildebidrag til hiv/aids-historiske projekter, også selvom andre samlinger og materiale i arkivet kan belyse hiv/aids. Desuden indeholder de tre ovennævnte samlinger også informationer om andre aktører end Sundhedsstyrelsen, LBL og StopAids, men det er disse, som står tydeligst frem.

Bløderne er for eksempel ikke umiddelbart repræsenteret i Rigsarkivet, men i både Sundhedsstyrelsens og LBL's arkiver kan man finde dokumenter, der belyser og stammer fra Danmarks Bløderforening. Dette bliver dog først tydeligt, når man gennemgår arkivkasserne. Det er ikke ideelt, at dokumenterne, som relaterer sig til Bløderforeningen, er samlet i andres ret og ikke i egen. Bløderforeningens stemme er således kun synlig gennem andres kuratering.

Det samme gælder foreningerne HIV-Danmark og Positivgruppen, hvorfra der heller ikke umiddelbart findes materiale i Rigsarkivet. Dokumenter fra begge foreninger kan findes fragmentarisk i Sundhedsstyrelsens, LBL's og StopAids' samlinger, men Positivgruppens egen samling er på Frederiksberg Stadsarkiv. Kilder til HIV-Danmarks historie kan man finde online, hvor det gennem de bevarede historiske hjemmesider er muligt at tilgå filer med bl.a. bestyrelsesreferater, magasiner og beretninger fra begyndelsen af 2000'erne.⁶

HIV-Danmarks arkivalier af tidligere dato findes muligvis privat hos enten nuværende eller

tidligere foreningsmedlemmer. Da Center for Køn, Seksualitet og Forskellighed i foråret 2022 spurgte forpersonen for HIV-Danmark, om hun kendte til nogle private arkiver, fortalte hun, at foreningen på det tidspunkt var optagede af at dække de mest fundamentale udgifter for en forening, hvilket tog alt hendes tid: En situation som en institution som Folketinget næppe kender til, og som viser, at det at opretholde og tilgængeliggøre et arkiv hænger uløseligt sammen med ressourcer.

De mest usynlige grupper i Rigsarkivets samlinger er netop dem, som ifølge Cheng (2016) og Gindt (2018) ofte bliver usynliggjort: Trans- og racialiserede personer samt kvinder i prostitution. Når det kommer til at belyse hiv/aids og sexarbejde, kan LBL's arkiv bidrage med kilder, som handler om mænd i prostitution, men ikke kvinder. I Sundhedsstyrelsens arkiv refererer løbenummer 4004.3 til "Flygtninge og indvandrere", og StopAids' arkiv indeholder også en rapport om oplysningsindsatsen over for personer med ikke-dansk baggrund. Men disse kilder er ikke umiddelbart synlige, og transpersoner og hiv/aids findes der umiddelbart ikke noget om i Rigsarkivet.

Hiv/aids i tre danske bibliotekers samlinger

Tre biblioteker i Danmark er af særlig interesse i forhold til hiv/aids. Det er folkebibliotekerne,⁷ Det Kgl. Bibliotek⁸ og LGBT+ Biblioteket.⁹ Der er betydelige overlap mellem samlingerne på de tre biblioteker, men hver især har de også deres forskellige fokusområder og fordele.

På folkebibliotekernes fælles hjemmeside giver søgeordet 'Aids' 16.185 resultater, som nemmere end på nogle af de andre bibliotekers hjemmesider kan filtreres med en række forskellige kriterier, herunder type, emne, forfatter, udgivelsesform og fagligt niveau. Hvis man er oprettet som låner på folkebibliotekerne, kan det valgte materiale bestilles på hjemmesiden til afhentning på det lokale bibliotek.

Gennem folkebibliotekerne er det også muligt at bestille digitale kopier af artikler fra danske tidsskrifter, herunder forskellige relevante

fagblade. Tidsskrifter som *Ugeskrift - og Bibliotek for læger, Sygeplejersken, Socialrådgiveren, Folkeskolen, Tandlægebladet, Psykolognyt* og *Social kritik* m.fl. har alle udgivet artikler om hiv/aids, som er let identificerbare og tilgængelige.

Det Kgl. Bibliotek indsamler i princippet alt, der udgives i Danmark, men en del af det hiv/aids-relevante materiale kan kun tilgås på læsesalene i København eller Aarhus. Der er afleveringspligt til biblioteket og en række af de organisationer og foreninger, som ikke er repræsenteret på Rigsarkivet, findes der materiale fra på Det Kgl. Bibliotek.

Bløderforeningen har afleveret alle deres medlemsblade til Det Kgl. Bibliotek, og de giver mulighed for at følge foreningens arbejde med hiv/aids, som bliver nævnt første gang i medlemsbladet i 1983 og efterfølgende bliver behandlet i alle bladene i hvert fald indtil 1999 (Danmarks Bløderforening 1983-1999).

HIV-Danmark har også afleveret seks af sine årsrapporter fra perioden 1995-2000, samt rapporter fra sit arbejde i Syddanmark, Nord-, Midt- og Vestjylland. (HIV-Danmark 1995-2000, 2; Røge 1994) Dertil kommer rapporter, som handler om hiv/aids-arbejdet for personer med ikke-dansk baggrund og stofbrugere (Jöncke 1995, 1997; Jepsen 1998), samt foreningens nyhedsbreve og blade. (HIV-Danmark 1991-1994, 1995-2000,1)

Positivgruppen har også afleveret sine tidsskrifter, *PG Magasinet* og *Positiv Nyt*, samt en årsberetning fra 2002. Tidsskrifternes årgange er dog ikke registreret i bibliotekets system, som også beretter om 'forlænget leveringstid' på materialet.

For materiale på Det Kgl. Bibliotek gælder det, at den digitale registrering af bibliotekets samlinger er en langstrakt proces, og det bidrager til usynligheden af nogle typer kilder. For eksempel er det kampagnemateriale, som behandles af Nebeling Petersen og Nielsen i dette temanummer, endnu ikke fuldt registreret.

Til gengæld er Det Kgl. Bibliotek det bedste sted at finde adgang til stemmer om – og fra – én af de grupper, som er sværest at finde, nemlig sexarbejdere. Biblioteket har årsberetninger fra initiativet PROcentret i København (PROcentret

1998-2000) samt rapporter fra hiv/aids-oplysning og socialt arbejde for sexarbejdere i København, Odense og Aarhus (DAPHNE et al.1992; Madsen 1992; Mantana et al. 1993; Andersen og Laursen 1995; Dahl 1995).

Man kan også finde en samling af magasinet *Stå sammen* og *Vi står sammen* (Siewens 1992-1995), som er et blad af sexarbejdere for sexarbejdere. Denne sjældne adgang til sexarbejderenes egne stemmer om hiv/aids er til gengæld godt gemt i Det Kgl. Biblioteks samling, for man skal kende bladets titel for at kunne søge det frem. Foruden stemmerne fra sexarbejdere indeholder bladet også beretninger fra transpersoner, hvilket man dog kun kan vide, når man sidder med bladet i hånden.

Endelig opbevarer Det Kgl. Bibliotek rapporter og publikationer fra de officielle myndigheder, som beskæftigede sig med hiv/aids i Danmark. Det er navnlig materiale fra de danske amter, som fra slutningen 1980'erne i særlig grad varetog koordineringen af hiv/aids-indsatserne i Danmark for eksempel årsberetninger fra Københavns Amtskommunes AIDS-sekretariat (1988-1992) samt undervisningsmateriale til kommuneskoler om hiv/aids (1987,1989). Desuden findes rapporter om de såkaldte CEN/LOK-initiativer, som omfattede samarbejder mellem centrale og lokale aktører, herunder alle de grupper, som hiv/aids i særlig grad berørte.

Som det tredje særligt interessante bibliotek opbevarer LGBT+ Biblioteket i København relevant hiv/aids-materiale. I princippet findes der ikke noget trykt materiale på LGBT+ Biblioteket, som ikke burde kunne findes på Det Kgl. Bibliotek, men materialet er tilgængeligt på en anden måde. LGBT+ Biblioteket har for eksempel alle udgaverne af magasinet *PAN*, som var LBL's medlemsblad. Disse er indbundet i årgange og tilgængelige på åbne hylde. Det samme er det lesbiske blad *Hvidløgspressen*, som også behandler hiv/aids fra et lesbisk (og ofte oversat) perspektiv. LGBT+ Biblioteket har også en stor samling både fiktion og nonfiktion, som er relevant, og dette kan søges frem gennem en onlinedatabase.¹⁰ LGBT+ Biblioteket har desuden en stor samling fotografier og videobånd fra 1980'erne og 1990'erne.

Andre – og usynlige – arkiver

Som nævnt opbevarer Frederiksberg Stadsarkiv et arkiv fra Positivgruppen, og her findes også materiale fra Frederiksberg Kommunes AIDS-sekretariat. Københavns Stadsarkiv opbevarer materiale, som er hiv/aids-relevant, for eksempel journalsager fra kommunens uddannelsescenter og plejehjemsadministrationens arkiv. Disse samlinger kan søges frem gennem arkivernes hjemmesider.¹¹

På hjemmesiden arkiv.dk er materiale fra danske lokalarkiver siden 2015 blevet gjort tilgængeligt for offentligheden, og en søgning efter 'Aids' giver 222 resultater. Disse omfatter både traditionelle kilder, men også livsberetninger og en stor mængde billeder fra fx lokale arrangementer som temadage og udstillinger om hiv/aids. Samlingens styrke er især de visuelle kilder samt det regionale og lokale perspektiv.

Gennem kilder som billeder af kampagnebusser i mindre danske byer og oplysningsmateriale fra lokalarkiver i provinsen viser Arkiv.dk's samling, at hiv/aids påvirkede hele landet. Men der er med sidens egne ord "lang vej endnu inden alt er digitalt," (Arkiv.dk 2023), og registreringen af materialet fra danske lokalarkiver foregår langsomt og løbende.

Der er dermed stor forskel på, hvor stor synlighed forskellige typer samlinger opnår. Statslige og nationale kilder hører 'automatisk' til i arkivinstititioner, som har midlerne til at gøre dem nemt tilgængelige, hvilket igen gør dem mere oplagte at arbejde med. Den statslige og nationale stemme bliver derfor den mest synlige.

Men foruden adgangen til ressourcer er arkivinstitutternes egen politik for udvælgelse af kilder også med til at bestemme, hvad der bliver tilgængeligt, og hvad der forbliver usynligt. Dette blev tydeligt, da AIDS-Fondet gav Center for Køn, Seksualitet og Forskellighed adgang til en kilde-samling, som Rigsarkivet havde afvist at modtage i forbindelse med, at AIDS-Fondet indgik aftale med Rigsarkivet om at deponere sin samling om StopAids-kampagnen.¹²

Den afviste samling er således ikke kun en unik mulighed for at få adgang til materiale, hvis eksistens det ikke umiddelbart er muligt at kende

til. Den er også et udtryk for, hvad Rigsarkivet som institution ønsker at bevare, og hvad de ønsker at undvære.

Den del af StopAids-arkivet, som Rigsarkivet gerne ville modtage, består hovedsagligt af dokumenter som dagsordener og mødereferater, breve mellem personer i kampagnens inderkreds samt trykt materiale som nyhedsbreve, pamfletter og rapporter.

Den afviste samling derimod består mest af fotografier, håndskrevne breve og postkort, avisudklip med små notitser, scrapbøger og maskinskrevne rapporter, der ikke umiddelbart er afleveret til Det Kgl. Bibliotek, selvom de måske burde have været det. Den indeholder desuden en stor samling kassettebånd med optagelser fra radioprogrammet *Hiv, håb og kærlighed*, som blev sendt på LBL's lokalradiostation, Radio Rosa, i København.

Det afviste materiale gør det muligt at skabe andre hiv/aids-historier, end den del af StopAids-arkivet, som nu er på Rigsarkivet, gør. Fotografierne og scrapbøgerne viser for eksempel, at den frustration, smerte og frygt, som hiv/aids-arbejdet var opstået af, også førte til aktivisme, der (i hvert fald nogle gange) bar præg af sammenhold, glæde og en særlig tilknytning mellem aktivisterne. De mange fotografier viser også, at aktivismen skabte bånd på tværs af både alder, etnicitet, køn og klasse.

Den afviste samling indeholder også vigtigt materiale om StopAids-kampagnens arbejde i Odense og Aarhus, og den giver dermed adgang til indsigt i vigtige dynamikker mellem kampagnens ledelse i København og de regionale afdelinger – inklusive interne forskelligheder og dynamikker.

Konklusioner og forslag til handling

At følge hiv/aids ind i en række danske arkiver og bibliotekers samlinger har tydeliggjort, at arkivsamlinger ikke er neutrale, og at ressourcer påvirker tilgængelighed. Det skaber et hierarki af synlighed og usynlighed, når det gælder de forskellige grupper, der i særlig grad blev forbundet med hiv/aids. Det påvirker hvilke slags historier, det er muligt at skrive.

Det er sandsynligt, at de mest tilgængelige arkiver, Folketings- og mediearkivet, og de samlinger, der findes på Rigsarkivet, Det Kgl. Bibliotek, folkebibliotekerne, LGBT+ Biblioteket og andre steder, også vil være de arkiver, som en forsker vil bruge, når de skal lave deres undersøgelser af hiv/aids i Danmark. Da nogle samlinger er usynlige eller meget svære at finde, kan det nemt føre til, at usynligheder føres videre i forskningen.

Forskeren må forvente, at der findes et hierarki af synligheder i samlingerne, når de begynder deres kildeindsamling. Men en vurdering af arkivsituationen kan også indgå i analysen og åbne for nye muligheder, som kunne være blandt de fire, som dette essay præsenterer afslutningsvis.

For det første kan vores studier tilrettelægges, så de passer til denne virkelighed. Vi kan være metodisk nysgerrige og afsætte tid og ressourcer til at indsamle kildematerialet, så det rent faktisk 'følger hiv/aids' – også når det bevæger sig væk fra det tilgængelige kildemateriale. Når der ikke umiddelbart er kilder tilgængelige om de personer, grupper eller rum, som vi støder på, kan vi opsøge disse og forsøge at skabe tillid mellem dem og forskningen samt bane vej for oral histories eller adgang til private samlinger.

For det andet kan vi tilpasse vores forskningsspørgsmål, så de passer til det materiale, som vi rent faktisk kan få adgang til. Vi behøver ikke afvise spørgsmål om visse grupper eller steder, fordi det materiale, vi kan finde, enten ikke passer til de spørgsmål, som vi først havde tænkt på, eller de krav, som vores akademiske disciplin normalt stiller til kilder og data.

For det tredje kan vi overveje, hvorvidt manglen på adgang til materiale og usynlighed i arkiverne og samlingerne kan være et udtryk for privilegier og hierarkier i samfundet. Ved at være opmærksom på dette kan forskningen undgå at træffe valg (enten ud fra vane eller bekvemmelighed), som viderefører denne strukturelle ulighed.

Endelig kan vi indgå i en konstruktiv dialog med institutioner, arkiver og biblioteker om de muligheder, der skabes ved at sikre og bevare adgang til forskelligartede samlinger og stemmer fra mange forskellige grupper. Vi kan gøre særlig opmærksom på, at de valg, der træffes på institutionerne, kan være med til at sikre adgangen til materiale, som kan give samfundet værdifuld viden om fortiden gennem nuancerede, sofistikerede og komplekse historier.

Litteraturliste

- Albæk, E. 1992. Denmark: AIDS and the Political "Pink Triangle." I: Kirp, D. L. og Bayer, R. red. *AIDS in the Industrialized Democracies*. New Brunswick: Rutgers University Press, 281-3-19.
- Andersen, B. og Laursen, J. W. 1995. *FIP - Fyre i Prostitution: En rapport om mandlig prostitution i Århus*. Århus: AIDS-sekretariatet i Århus Amt.
- Arkiv.dk. 2023. *Om Arkiv.dk*. [Online]. [Lokaliseret 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://arkiv.dk/om>
- Blouin, F. X. 2004. History and Memory: The Problem of the Archive. *Publications of the Modern Language Association of America*. **119**(2), 296-298.
- Bløderforeningen. 1983-1999. Medlemsblad for Danmarks Bløderforening. København.
- Cheng, J.-F. 2016. How to Survive: AIDS and Its Afterlives in Popular Media. *Women's Studies Quarterly*. **44**(1-2), 73-92.
- Coleman, R. 2019. Glitter: A Methodology of Following the Material. *Mai: Feminism & Visual Culture*. [Online]. [Lokaliseret 12. marts 2023]. Tilgængelig på: <https://maifeminism.com/glitter-a-methodology-of-following-the-material/>
- Cook, M. 2017. 'Archives of Feeling': the AIDS Crisis in Britain 1987. *History Workshop Journal*. **83**(1), 51-78.

- Cvetkovich, A. 2003. *An Archive of Feelings: Trauma, Sexuality, and Lesbian Public Cultures*. Durham: Duke University Press.
- Dahl A. 1995. Prostituerede oplyser om HIV og AIDS til prostituerede. København: AIDS-Linien.
- DAPHNE, Fonden til virke mod mandlig prostitution, Københavns Amt, Sociallægeinstitutionen, PAF, Fonden til virke mod mandlig prostitution, AIDS-sekretariatet. 1992. Mandlig prostitution - en usynlighed : indlæg ved høringen om mandlig prostitution på Københavns rådhus den 7. april 1992. København: Socialpolitisk Forlag.
- Dever, M. 2017. Archives and New Modes of Feminist Research. *Australian Feminist Studies*. **32**(91-92), 1-4.
- Edelberg, P. 2015. Archive Discipline: An Interview on the Danish Gay and Lesbian Archive with Karl Peder Pedersen. *Radical History Review*. **2015**(122), 201-210.
- Edenheim, S. 2013. Lost and Never Found: The Queer Archive of Feelings and Its Historical Propriety. *differences*. **24**(3), 36-62.
- Eichhorn, K. 2013. *The archival turn in feminism: Outrage in order*. Philadelphia: Temple University Press.
- Fouchard, J., Hansen, B. og Mikkelsen, H. red. 2009. *Bøssepesten: historien om aids-bekæmpelsen blandt bøsser i Danmark 1981-1996*. København: Nota.
- Gindt, D. 2018. National Performances of Crying: Neoliberal Sentimentality and the Cultural Commodification of HIV and AIDS in Sweden. I: Campell, A. and Gindt, D. red. *Viral Dramatologies*. London: Palgrave Macmillan Cham, 235-253.
- Hansen, B., Jensen, S., Sandau, H. og Sandau, K. red. 2020. *Den lyserøde trekant mellem politik, aids og kultur: Erindringer fra Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske fra 1971 til 2002 og lidt mere*. København: BoD.
- HIV-Danmark. 1991-1994. *Nyhedsbrevet*. København: HIV-Danmark
- HIV-Danmark. 1995-2000, 1. *HIV-Danmark magasinet*. København: HIV-Danmark.
- HIV-Danmark. 1995-2000, 2. *HIV-Danmarks årsberetning*. København: HIV-Danmark.
- Jepsen, J. R. M. 1998. *Rapport fra Stofbrugerseminar 1997*. København: HIV-Danmark.
- Jöhncke, S. 1995. *Hvis kultur?: Politik og praksis i indsatsen for HIV-smittede udlændinge i Danmark*. København: HIV-Danmark.
- Jöhncke, S. 1997. *Evalueringsrapport for projekt "Resten af livet" : plejeafdelingen på Københavns Kommunes behandlingsinstitution på Forchammersvej for hiv-smittede stofmisbrugere*. København: Københavns Kommune, Socialdirektoratet.
- Københavns kommune. 1987-1989. *Undervisningsmateriale til kommuneskoler om HIV og AIDS*. København: AIDS-sekretariatet i Københavns kommune.
- Københavns kommune. 1988-1992. *AIDS-sekretariatets beretning*. København: AIDS-sekretariatet i Københavns Kommune
- Madsen, B. Ø. 1992. *Et lys i mørket – Evaluering af "Reden" på Halmtorvet – KFUKs Sociale Arbejdes prostitutionsprojekt*. København: Center for Alternativ Samfundsanalyse.
- Mantana, H., Elbæk Petersen, M., Østergaard, P. 1993. *AIDS – Prostitution & kommunikation*. Odense: AIDS-sekretariatet i Fyns Amt.
- PROCentret. 1998-2000. *Årsberetning*. København: PROCentret.
- Røge, A. 1994. *På Herrens Mark: Rapport over HIV-Danmarks' psykosociale rådgivning i Syd- og Sønderjyllands samt på Fyn for perioden 1.8.1993 – 31.3.1994*. København: HIV-Danmark
- Siewens, J. 1992. *Stå sammen*. Nørup: Forlaget Brage.
- Siewens J. 1992-1995. *Vi står sammen*. Grevinge: Privat.
- Treichler, P. A. 1999. *How to Have Theory in an Epidemic – Cultural Chronicles of AIDS*. Durham: Duke University Press.

Vallgård, S. 2007. Problematizations and Path Dependency: HIV/AIDS Policies in Denmark and Sweden. *Medical History*. **51**(1), 99-112

Noter

- ¹ Folketingstidende.dk [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://www.folketingstidende.dk/>
- ² Aviser i Mediestream [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/avis>
- ³ Rigsarkivet Daisy [Online] (Lokaliseret den 12. marts 2023) Tilgængelig på: https://www.sa.dk/daisy/daisy_forside
- ⁴ Journalen viser at følgende løbenumre korresponderer med følgende temaer: 4000: "AIDS – generelle spørgsmål", 4001: "Juridiske spørgsmål", 4002: "Udvalg og arbejdsgrupper", 4003: "Myndigheder, kommuner og andre organisationer", 4004: "Aids-oplysning, undervisning og oplysningsmateriale", 4005: "Medier", 4006: "Stofmisbrugerområdet", 4008: "Forskning og fondspapirer", 4009: "Overvågning og evaluering", 4010-11: "Database", 4012-13: "Aidspulje", 4014-18: "Aids – pulje – konsulenter"
- ⁵ LGBT+ Biblioteket. LGBT+ Danmark. Vestergade 18E, 2., 1456 København K, bibliotek@lgbt.dk [Pr. 12. marts 2023]
- ⁶ HIV-Danmark. 2001-2016. [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på https://web.archive.org/web/20230000000000*/hiv%20danmark
- ⁷ BIBLIOTEK.DK [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://bibliotek.dk/>
- ⁸ Det Kgl. Bibliotek [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://www.kb.dk/>
- ⁹ LGBT+ Biblioteket [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på <https://lgbt.dk/bibliotek/>
- ¹⁰ LibraryThing. Member LGBT-Biblioteket [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på <https://www.librarything.com/profile/LGBT-Biblioteket>
- ¹¹ Frederiksberg Stadsarkiv [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://stadsarkivet.frederiksberg.dk/> og Københavns Stadsarkiv [Online] [Lokaliseret den 12. marts 2023] Tilgængelig på: <https://kbharkiv.dk/>
- ¹² Center for køn, seksualitet og forskellighed. Københavns Universitet. Emil Holms Kanal 2, 2300 København S, koen@hum.ku.dk [Pr. 12 marts 2023]